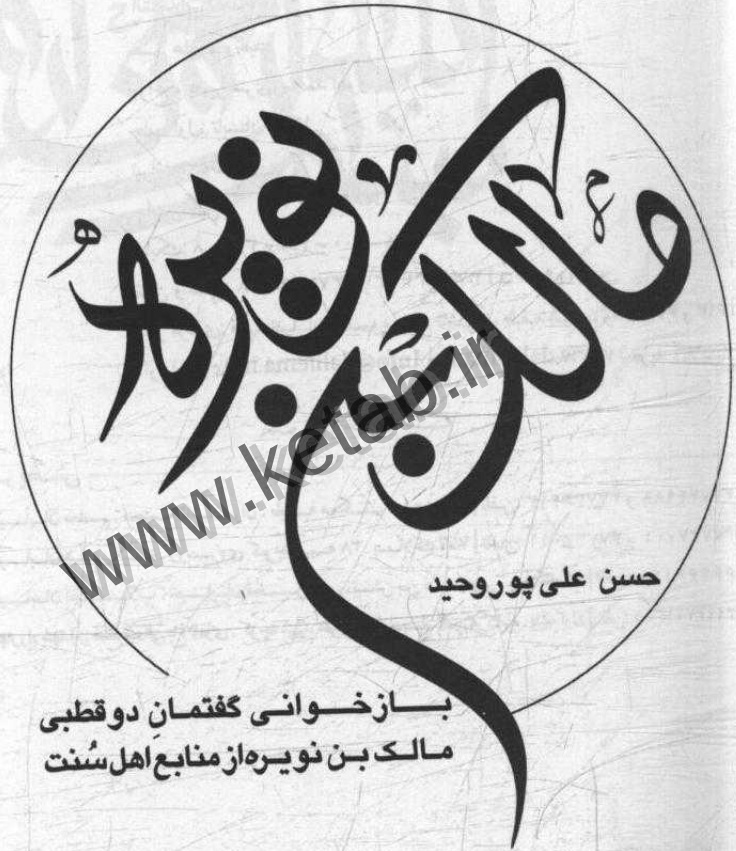

حسن علی پوروحید

بازخوانی گفتمان دوقطبی
مالک بن نويرة از منابع اهل سنت

مالک بن نویره

بازخوانی گفتمان دو قطبی مالک بن نویره از منابع اهل سنت

انتشارات دلیل ما

حسن علیپور وحید

طراح و مدیر هنری: محمد اهوز

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۲

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ: نگین

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۲ - ۳۳۲ - ۸

تلفن و نمابر: ۳۷۷۴۴۹۸۸ - ۳۷۷۳۳۴۱۳ (+۹۸۲۵)

دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه ششم، واحد ۶۱۲ و ۶۱۳
(ارباب با ما) | Info@dalilema.ir | www.dalilema.ir (خرید آنلاین)

مراکز پخش

قم. خیابان معلم. مجتمع ناشران. طبقه همکف. واحد ۶۱۲ و ۳۷۷۳۳۴۱۳ و ۳۷۷۴۴۹۸۸
قم. خیابان صفائیه. رویروی کوچه ۳۸. پلاک ۷۵۹ | تلفن: ۳۷۷۳۳۰۰۱ و ۳۷۷۳۳۰۰۱
تهران. خیابان انقلاب. خیابان فخررازی. نیش بن بست ری. پلاک ۶۱ | تلفن: ۶۶۴۶۴۱۴۱
مشهد. چهارراه شهداء. ضلع شمالی باغ نادری. کوچه شهید خوراکیان. مجتمع گنجیه کتاب. طبقه اول | تلفن: ۳۲۳۳۷۱۱۳-۵

انتشارات دلیل ما

www.dalilema.ir

مرکز نشر و پخش کتب معارف اهل بیت

۹ سال ناشر نمونه و برگزیده کشوری

با تولید بیش از ۱۰۰۰ عنوان کتاب

سرشناسه : علیپور وحید حسن، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور : مالک بن نویره: بازخوانی گفتمان دو قطبی مالک بن نویره از منابع اهل سنت

مشخصات نشر : تهران، دلیل ما، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری : ۶۱۷ ص.

شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۴۴۲ - ۳۳۲ - ۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابخانه: ص ۵۱۹ - ۶۱۷ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر : بازخوانی گفتمان دو قطبی مالک بن نویره از منابع اهل سنت.

موضوع : مالک بن نویره، کامیاب - ۱۲ ق. - نقد و تفسیر

موضوع : مالک بن نویره: کامیاب - ۱۲ ق. - نظر اهل سنت

موضوع : صحابه - دیدگاه اهل سنت

Muhammad, Prophet, d. ۳۳۲ - Companions - Views of Sunnite :

BP 20/5 :

۲۹۷/۲۴۲ :

۹۷۸۱۶۳۷ :

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

فهرست مطالب

مقدمه/ ۱۵

- اهمیت و ضرورت تحقیق ۲۰
- مختصات و مؤلفه‌های مهم این اثر ۲۱
۱. منابع اهل سنت و ائمه اطهار کتاب حاضر ۲۱
۲. همسویی اسم کتاب با محتوای متن ۲۱
۳. هم‌ذات‌پنداری نگارنده با محقق مستقل اهل سنت ۲۲
۴. تقریب مذاهب و تفاهم اسلامی ۲۲
۵. گشایش پرونده‌ای ضروری و طولانی ۲۳
۶. معرفی صحابه‌ی صاحب «عدالت و اجتهاد» نبوی ﷺ ۲۳
۷. مراجعه و مطالعه‌ی بیش از دو هزار متن ۲۴
۸. نگارش و تولید اثر از زاویه‌ی نگاه غالبان واقعه نه مغلوبان ۲۴
۹. ارزش علمی و اعتبار منابع شیعی در این تحقیق ۲۵
۱۰. تقدیم اثر به امت اسلامی مخصوصاً اهل سنت عزیز ۲۶

بخش یکم: موقعیت سنجی مالک بن نویره، رئیس قبیله‌ی بنی یربوع در تاریخ و

ادبیات عرب/ ۲۹

- فصل اول: تبارشناسی مالک بن نویره ۳۱

مقدمه

گفتمان آفرینی و گفتگوسازی پرگستره‌ی «مالک بن نویره» در تاریخ و فرهنگ اسلامی، دو قطب فکری-اعتقادی در تاریخ و اندیشه‌ی اسلامی پدید آورد: قطب متحد گفتمانی «مالک» همدلانه وی را صحابی صالح نبوی ﷺ و ایستاده بر ساحت فضیلت می‌شناسد، و قطب منتقد مصمم بر گفتمان «مالک» و کمینه‌سازی «واقع‌اش» سلوک می‌کند. به طور طبیعی انتظار می‌رفت که رقابت این دو گفتمان در حوزه‌های تاریخی، کلامی، فقه سیاسی، تاریخ سیاسی و حکمی میان اندیشمندان مسلمان در دو جبهه‌ی متحد و منتقد درگیرد. چنین شد و آنگاه ابن نویره گستره‌ی مؤثرتر از صدها صحابی در کانون توجهات اسلامی نشست و با مناقشه‌های تئوریک که برانگیخت، حوزه‌های کلامی، فقهی، حدیثی و تاریخی به ویژه تاریخ سیاسی اسلام را معطوف خویش داشت. نویسندگانی مالک را بر قله‌ی عزت نشانده و گروهی در قعر ذلت. تقابل تئوریک و شکاف اندیشه تا آنجا پیش رفت که میراث مکتوب مسلمین، مرام و اندیشه‌ی وی را میان «ایمان» و «ارتداد» در نوسان داشت و نگاشت.

تاریخ و تفکر مسلمین، دیالوگی داغ و دامنه‌دار را از پیشینیان تا پسینیان با مرکزیت «مالک بن نویره» در خویش گنجانده، اما نتوانست فصل‌الخطابی بیافریند که به گونه‌ای قطعی وی را در صف صحابی صاحب «عدالت و اجتهاد» یا صحابی «فاقد آن» بنشاند. ناتوانی تاریخ اسلام و کنشگران آن از طبقه‌بندی قطعی این شخصیت تأثیرگذار و شفاف‌سازی حوادث پیرامونی وی، اسلام‌شناسان و پژوهشگران حوزه‌ی دین را با علامت

سؤالی بزرگ و با یک «چرا»ی بی پاسخ روبرو کرد که پاسخ به آن پیچیدگی‌های بسیار داشت و افق‌هایی با ابهام‌های نو پدیدار ساخت و «مسئله» را از «تک‌ساحتی» بیرون برد. میراث مکتوب مسلمانان در ماجرای ابن نویره آستن ماهیتی مرکب، چندساحتی و سخت چالشی شد که هر محققی را تا لبه‌های لغزش پیش می‌برد و هر داوری را تا تیغه‌های ریزش.

عقلانیت و حقیقت‌خواهی می‌طلبید که تلاطم‌هایی تا این تراز از تعارض و پتانسیل‌هایی با این پیچیدگی‌های پنهان، کاوش‌ها و پژوهش‌های کاشفگر حقیقت بیافریند، اما با کمال شگفتی انگیزش‌گر شد تا طیفی وسیع از مورخان و عالمان جبهه‌ی رقیب ابن نویره را بسیج کند که به جای «پاسخ»، صورت مسئله را پاک کنند و برای انزوای «مالک» و فراموشی «فاجعه‌ی بنی یربوع» بکوشند. همزمان تاریخ شاهد شعله‌های زیرخاکستری بود که هیچ‌گاه عزم خاموشی نداشت و گاه از قلم‌ها و زبان‌ها زبانه می‌کشید برای احیای ابن نویره و اندیشه‌ی او. حیوانی نیرومند اما اقلیت با عقبه‌ای به وسعت «عقلانیت، حقیقت و دیانت» پیوسته این الگو را زنده نگه داشت برای پاسخ‌گویی بنیادین و فائق آمدن بر چالش تئوریکی که پیرامون «ابن نویره» شکل گرفته بود.

در این آشفتگی معرفتی و پریشانی داده‌های تاریخی، در کنار معادله‌های مجهول متعددی که پاسخ می‌طلبند، این پرسش نیز باید پاسخی روشن بیابد که کدام کانون ثقل و جاذبه، اندیشمندان دو جبهه را پیوسته در سبیل طولانی و تکراری «اثبات» یا «انکار» ابن نویره دچار کرد؟ خوشبختانه برای روشن شدن این ابهام، به راهنمایی راستگو دسترسی داریم. «تورق تحلیلی و خوانش انتقادی تاریخ» همان «راهنمای راستگو» است که تکاپوی دو جبهه را معلول حساسیت ابن نویره و ظرفیت‌های واقعه‌اش می‌داند. فرهنگ و حادثه‌ی ابن نویره داده‌هایی حساس فراروی کاوشگران می‌نهد که گاه تا تغییر افکار سنتی و رسوب کرده در ذهن تاریخی فرهنگ اسلامی پیش می‌برد و گاه تا دگرگونی باورهای دیرینی که قرن‌ها خویش را بر فکر و عقاید اسلامی مسلط کرده بود. تئوری پردازی گسترده‌ی برجستگان و دغدغه‌ی فراگیر نخبگان جهان اسلام در این حادثه، شاهدهی صادق است